

1. Кобець Ю. Екологічна безпека в системі національної безпеки. II *Міжнародна наукова конференція "воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки"* С. 78-80 URL : https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/37892/2/MCTD_2022_Kobets_Yu-Ecological_safety_in_the_78-80.pdf
2. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. III *Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 365 с.
3. Хилько М. І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник. Київ, 2017 р. 257 с.

УДК 376+331.4552

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/450-4

Тетяна ОСТАПЕНКО

доцент кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

ІНСТРУКТАЖ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК ЕЛЕМЕНТ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗАЦІЇ ДЛЯ ПРАЦЮЮЧИХ

Безпечні умови праці є одним із основних прав людини. Діяльність щодо безпеки створює можливості для підвищення ефективності діяльності організації, а також для захисту її робітників і службовців. Безпечні умови праці, які доводяться до підлеглих через інструктажі з охорони праці, формують відповідне безпекове середовище для працюючих.

Загальна організація проведення інструктажів та інструктажів з охорони праці визначається роботодавцем у письмовій формі залежно від конкретної ситуації на підприємстві із зазначенням видів інструктажів та інструктажів, осіб, які навчатимуться та (або) інструктуватимуться; програми тренінгів/інструктажів, а також особи, які їх проводитимуть. Особи без необхідних знань, навичок чи дієздатності не допускаються до роботи.

Навчання та інструктаж з охорони праці та техніки безпеки проводяться у робочий час, усі витрати несе роботодавець.

Особи, які пройшли інструктаж з охорони праці:

Інструктажі з охорони праці проводяться для кожного працівника незалежно від терміну договору та тривалості робочого часу, у т.ч. а також: працівникам, наданим підприємством, які надають тимчасову зайнятість; відряджені робітники та службовці; працівники інших підприємств, які працюватимуть на території підприємства; особи, прийняті на навчання чи підвищення кваліфікації; особи, із якими здійснюється виробнича практика; решта осіб, які відвідуватимуть виробничі підрозділи підприємства [4].

Види інструктажів з охорони праці:

1. У день початку роботи проводиться первинний інструктаж, метою якого є ознайомлення новоприйнятих на роботу робітників та службовців з основними правилами та вимогами охорони праці на підприємстві, з видом та характером виконуваних робіт, з конкретними небезпеками та ризиками, а також з вимогами до їх поведінці. Посадова особа, яка проводила первинний інструктаж осіб, які надходять на роботу, видає службову записку згідно зі ст. 12 абз. 3 положення, яке зберігається в особовій справі працівника.

2. Інструктаж на робочому місці проводиться до того, як працівнику або службовцю буде доручено самостійну роботу. Робочим та службовцям, робота яких пов'язана з експлуатацією, обслуговуванням та ремонтом машин та інших технічних засобів або займається діяльністю, що створює небезпеку для здоров'я та життя людей, незалежно від їх підготовки, освіти, кваліфікації та стажу роботи в тій чи іншій професії, крім інструктажу на робоче місце, проводиться також навчання правилам забезпечення безпечних та здорових умов праці. У цих випадках роботодавець повинен визначити: робочі місця та працівників, на яких проводитиметься навчання та перевірка; навчальний план; тривалість навчання; тренери та формат іспиту.

Протокол огляду зберігається у справі робітника чи службовця. Відповідні

працівники допускаються до самостійної роботи лише після успішного складання іспиту. Інструктаж та навчання на робочому місці проводяться на основі чинних правил, норм і вимог та правил та інструкцій з безпечної праці, затверджених роботодавцем, а їх тематика та тривалість відповідають усім іншим вимогам, регламентованим у конкретних для цього випадку умовах. нормативні акти про діяльність чи вид роботи. Інструктаж на робочому місці закінчується після того, як керівник, дозволяючи самостійну роботу, переконується у знанні працівником правил забезпечення безпечних та здорових умов праці, пов'язаних із виконуваною ним діяльністю [2].

Проведення початкового інструктажу та інструктажу на робочому місці можливе одночасно на підприємствах зі штатом до 50 робітників та службовців, у тому числі з обмеженим обсягом виробничої діяльності. Ця можливість, що визначається посадами, провадженнями, видами діяльності, професіями і т. д. повинні бути врегульовані в документі, що регламентує організацію брифінгів.

3. Періодичний інструктаж – спрямований на підтримку та доповнення знань працівників з питань безпеки та гігієни праці. Проводиться не рідше ніж один раз на три місяці для працівників, безпосередньо зайнятих на видах діяльності з підвищеним виробничим ризиком, передбачених ст. 15 абз. 1 Положення, і не рідше одного разу на рік для всіх інших працівників, якщо іншими нормативними актами не встановлено меншої періодичності.

4. Щоденний інструктаж – проводиться для працівників, які безпосередньо зайняті на роботах з підвищеним виробничим ризиком, у тому числі: на підземних, гірничодобувних та геологорозвідувальних об'єктах; у кар'єрі; у видобутку нафти та газу; на залізничному транспорті; під час виробництва та використання вибухових матеріалів; у міжнародних автомобільних перевезеннях; під час автомобільного перевезення небезпечних вантажів; при роботі з небезпечними хімічними речовинами та препаратами; під час проведення будівельно-монтажних робіт [3].

5. Позачерговий інструктаж проводиться у таких випадках:

- після будь-якого нещасного випадку на виробництві, що стався на виробництві та встановив професійне захворювання, а також після пожежі, нещасного випадку на виробництві та стихійного лиха;
- у разі грубих порушень правил, норм та вимог охорони праці;
- при зміні технологічного процесу, при впровадженні нових машин та обладнання, при зміні робочого місця чи організації праці;
- за розпорядженням контролюючого органу;
- працівникам, які не мали більше 45 календарних днів, після повернення на роботу, до початку виконання своїх прямих обов'язків;
- на розсуд роботодавця або безпосереднього керівника при організації ремонту або інших робіт за участю робітників та спеціалістів різних професій та кваліфікації, а також при роботах, що потребують особливих заходів щодо безпеки та гігієни праці, до початку виконання робіт.

Отже, працівники повинні ознайомитися з конкретними умовами праці залежно від різних факторів:

1. Працівники стикаються з особливими небезпеками та ризиками, пов'язаними із засобами, з якими вони працюють, – машинами, обладнанням, технологіями, матеріалами, умовами місцевості та іншими факторами, які можуть завдати шкоди їхньому здоров'ю та життю.

2. Нормативні вимоги до безпечної праці, які відповідають відповідній професії, праці та інші.

3. Вимоги щодо поведінки працівників на конкретному робочому місці, всередині підприємства, при виконанні маніпуляцій та інших дій.

4. Спеціально регламентовані обмеження та заборони.

5. Вимоги, пов'язані з конкретними умовами праці, наприклад, роботою з небезпечними речовинами та матеріалами.

6. Основні правила пожежної безпеки та організації цієї діяльності.

Правила безпеки праці, а також інші внутрішні акти підприємства затверджуються роботодавцем. Він також повинен забезпечити їх розвиток, і це завдання може бути покладено на:

- органи охорони праці та техніки безпеки під час роботи на підприємстві;
- управління професійної медицини;

– інші працівники необхідної кваліфікації.

Незалежно від того, хто розробляє правила, вони мають бути обговорені в комітетах чи групах за умовами праці та отримати схвалення профспілок підприємства, якщо такі є.

Правила розвивають загальні вимоги законодавства з охорони праці з урахуванням специфіки виробництва для підприємства. Вони не можуть суперечити встановленим нормам та вимогам.

Правила визначають:

- особливості виробничо-технологічного процесу;
- виконання певних видів діяльності;
- робота з відповідними машинами, обладнанням, матеріалами, речовинами та препаратами;
- встановлені правила поведінки та ін;

Роботодавець зобов'язаний ознайомити всіх працівників із правилами безпечної праці та вони повинні їх добре знати. Ці правила повинні дотримуватися з моменту їх запровадження до закінчення трудових відносин. У разі недотримання працівниками правил та обов'язків, закладених у них, роботодавець має право застосувати дисциплінарні заходи [4].

Роботодавець має свободу вибору форми ознайомлення працівників із правилами безпечної праці. Це можна зробити так: встановлений порядок навчання та тренувань; знайомство з працівниками та заходами для підтвердження своїх знань; розміщення правил на видному місці, доступному для всіх; інші відповідні способи.

---

1. Вербенський М. Г., Свірін М. О. Протидія та запобігання злочинності як ключовий компонент нової архітектури безпекового середовища в Україні // Нова архітектура безпекового середовища України : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 груд. 2022 р.). Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. правових наук України, Наук.-дослід. ін-т вивчення проблем злочинності ім. В. В. Сташиса. Харків : Юрайт, 2022. С. 44–48.

2. Горбатюк С. Є. Еволюція феномену безпеки: від стародавніх політико-правових учень – до сучасної наукової думки. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління*. 2016. № 2. С. 28–35.

3. Дідик А. М. Економічна безпека організації : підручник. Львів : НУ «Львівська політехніка» 2019. 624 с.

4. Діденко Є.О. Управління економічною безпекою організації на основі формування стратегії його безпечного розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 5. С. 35–40.

УДК 159.98+355.1-056.266"364"

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/452-455

Владислав ПЛАТОНОВ

науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
екстремальної та кризової психології
науково-дослідного центру
Національного університету
цивільного захисту України,
доктор філософії (психологія)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО СТРАТЕГІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ПЕРСОНАЛУ ДСНС, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ПОРАНЕНЬ В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ

Після початку широкомасштабного вторгнення Державна служба України з надзвичайних ситуацій виконує свою роботу з ліквідації наслідків ворожих обстрілів. На протязі перших місяців вторгнення райони прифронтових областей та прилеглі міста нещадно обстрілювалися ворогом, це спричиняло масштабні пожежі, руйнування споруд та мінне забруднення територій. Рятувальники, які виконують завдання з ліквідації надзвичайних ситуацій часто потрапляли під повторні обстріли, ставали мішенню для